

Per ongeluk een bloem

Het kan overal beginnen, maar dit verhaal begint, voor nu even, met een screenshot. Thom maakte het op 1 mei 2023 op zijn telefoon en stuurde het mij in de aanloop naar deze expositie. Niets bijzonders – we zijn goede vrienden, die delen screenshots. Maar met dit screenshot brak er iets open, leek er iets aan de oppervlakte te komen.

De bovenste helft van het scherm toont een grasveld, recht van boven gezien. In het gras ligt een van de witte, stervormige figuren van alginaat die Thom maakt, afgietsels die uit langs de weg gevonden velgen van autobanden als mal hebben. In het wit op wit is nog goed een logo te ontwaren (er zullen kinderen zijn die eerder automerken herkennen dan plantensoorten – de YouTube-video ‘ABC Car Brands for Children’ is meer dan 4,8 miljoen keer bekeken).

Boven het logo zweeft een digitaal icoontje van een boomblaadje. De onderste helft van het scherm toont een menu-venster: ‘Results’ staat er, en ‘Siri Knowledge’. Het systeem heeft de stervorm in het gras herkend als plant. Meer specifiek als de *Peach-leaved bellflower*, of, als tweede optie, de *Campanula*.

In deze digitale ‘vergissing’ komt volgens mij een hoop samen van wat Thom (en mij) fascineert, namelijk niets minder dan die ene fundamentele vraag: wat iets is, wat de grenzen van iets zijn, hoe de betekenis van iets kan voortwoekeren in telkens nieuwe, vaak steeds complexere systemen.

Het grasveld is een stabiele ondergrond, maar die vreemde stervorm dan? Die verwijst naar het wiel, vaak genoemd als de ‘belangrijkste uitvinding van de mensheid’. Een verzameling van die stervormen ziet eruit als een groot radarwerk. Maar als het een wiel of een radar is, dan is het stil komen te staan. Een gevoel dat we ook breed herkennen: het systeem waarop, zeker in het Westen, de welvaart is gebouwd, werkt niet langer vóór, maar tégen ons. PFAS, stikstof, de klimaatcrisis en de nawerkingen van het kolonialisme – de grote uitdagingen van deze tijd komen voort uit systemen die de mens zelf heeft opgetuigd. De auto en het radarwerk, ooit symbolen voor vooruitgang, zijn nu iconen van vervuiling, destructie en onderdrukking.

En wat ziet Siri? Een bloem.

Object permanence, heet de expositie en het werk dat erin centraal staat. Het begrip verwijst naar het fenomeen dat kinderen zich op een gegeven moment (spontaan?) gaan realiseren dat objecten er óók zijn, als zij ze niet zien. Een balletje achter je rug is er nog steeds, en kan opnieuw tevoorschijn komen.

Volwassenen zijn erg goed in vergeten, we weten dat objecten er permanent zijn, maar wanneer we iets in de prullenbak gooien, hebben we er mentaal afscheid van genomen. Het is alsof het er niet meer is – goed je moet het nog naar de container buiten dragen, maar wie staat daar bewust bij stil?

Alle objecten hebben een proloog, een leven voordat ze tot je komen, en een epiloog, een leven nadat ze van je gescheiden zijn (een luxe-horlogemerk kapitaliseert op dit inzicht met de slogan: *you don't own it, you merely look after it for the next generation*).

Alginaat, het materiaal waarmee Thom werkt, is de perfecte belichaming van dit fenomeen. Het is een plantaardig product, gemaakt uit zeewier, en dus ook weer biologisch afbreekbaar. Maar het kent tegelijkertijd een lang verwerkingsproces om tot deze vorm te komen. Die keten, de proloog, is onzichtbaar, maar cruciaal. De velgen die Thom als gietvorm gebruikt, zijn al in hun epiloog terechtgekomen. Ze vallen van auto's en spoelen als waardeloos materiaal aan, langs de kant van de weg.

Eenmaal in hun vorm gegoten droogt het alginaat verder op, en gaat het zich tegen de eigen vorm verzetten. Het krult op, trekt een arm in, lijkt zich als een zeester van de grond af te willen opdrukken. Grijpt als een octopus de leegte onder zich vast.

Hartstochtelijk probeert Thom ondertussen om in het alginaat nieuw leven te creëren. Hij plant zaadjes, die – door het verwarde Nederlandse klimaat (te koud voor mei, te droog voor juni) – maar niet willen ontkiemen. Het geeft het werk een loodzware lading: de mooiste bloemen bloeien langs het ravijn, maar op sommige ruïnes wil helemaal niks meer bloeien. Of toch?

Zoals de alginaatvormen afgietsels zijn van hun mal, zo is een foto ook altijd 'afgietsel' van het licht, op een moment in de tijd. Het werk *Object Permanence* wordt daarom vergezeld door een serie foto's, die allemaal op een eigen manier verbeelden hoe de wereld is opgebouwd op gestapelde systemen en aan elkaar gekoppelde structuren. Van een betonnen muur die een oud politiebureau uit de dictatoriale tijd in Portugal tot herhalende figuren in douchegelflessen en honden. Van een digitale 404-foutmelding op een grote houten deur, tot een boom die een standbeeld omarmd.

We kunnen nooit helemaal afscheid nemen van de wereld die ons voor is gegaan, we zullen moeten voortbouwen op die ruïnes. We zullen het er mee moeten doen.

Ik hoop dat ik ben zoals Siri, dat ik er een bloem in herken.

door Thomas van Huut

(Deze tekst is ontstaan uit ontelbare gesprekken tussen Thom van Hoek en Thomas van Huut.)